

Tetőrészlet

tó párkánnyal. Északi főhomlokzatát Esterházy-címerrel, hullámos vonalú oromzattal kiképzett középrizalit díszíti. Sarokrizalitjait toronyszerűen képezték ki. Kevéssé díszes, mértéktartó homlokzat a díszudvar (court d'honneur) felőli, a lizénás és faltükrös tagolással a falfelület optikai fellazítására törekedett a tervező. Kelet-nyugati tengelyében lévő kapuit maszkos rokokó vázák díszítik. A fény-árnyék hatással feloldott falazat, valamint az architektonikus jelleg barokk tendencia. Az észak-déli tengelyben elhelyezkedő előcsarnokból tágas lépcsőház nyílik kőbábos korláttal, stukkós mennyezettel. A földszinti helyiségek boltozatosak, az emeletiek fafödémesek, stukkóval gazdagon díszítve. A középső szárnyban voltak a reprezentációs helyiségek és a könyvtárterem, az oldalszárnyakban a vendéglakosztályok, a nyugati szárnyban a magánlakosztály, a tetőtéri szinten a levéltár, a keleti szárnyban a házikápolna oratóriummal, sekrestyével. Berendezése a jelentősebbek közé tartozott az országban, beleértve a kályhákat, herendi porcelánokat, festményeket. A kastélyhoz tartozó istálló és kocsiszín épületében valamikor hintó- és batárgyűjteményt tartottak.

Az udvar oroszlánnal (Kenéz Pál felvételei)

A PARKRÓL

A kastélyhoz 180 kat. h. park tartozott, különleges szépségű kovácsoltvas kapuját Esterházy Ferenc Párizsból hozatta. A kapun az Esterházyak címere, valamint címerállata, a griff volt látható, korábbi elképzelések szerint rózsaszínű márványból kifaragva, valójában azonban anyaga fémötvözet, s a múzeumi tárgyak között megtekinthető. A várkert növényzetéről Evlia Cselebi elragadtatással ír az 1660-as években, évszázados ritka fafajtáit dicséri.

AZ EDDIGI KUTATÁSOK TÖRTÉNETE

A barokk tetőszerkezet tanulmányozása kapcsán szükségessé vált a kastély építéstörténetének megismerése. A pápai műemlékegyüttes területén több évtizede folyik régészeti kutatás. Ennek eredményeit összevetve a kastélyleltárakkal, különféle ábrázolásokkal, tervrajzokkal körvonalazódni látszott a kastély építéstörténete. E kép azonban csak egy részletes műemléki felmérés, helyszíni régészeti feltárás, művészettörténeti és restaurátori kutatás után válhat pontosná. Erre vállalkoztunk kollégáimmal.

Mithay Sándor 1964-75 között végzett régészeti ásatásainak eredményeképpen egy kora középkori falut azonosított a várkastély helyén. Megtalálta a hajdani vár nyugati saroktornyát, az északkeleti kaputorony részletét és a kivezető utat, a kastély előtti híd pillérének nyomait, a várarak részleteit. Kutatásaihoz Esterházy Károly levelezéseit is feldolgozta. Nehezítette a történelmi feldolgozást, hogy a kastély nyugati szárnyának tetőterében lévő Esterházy-levéltár 1945 után leégett, az anyag megsemmisült.

Ilon Gábor és *Mithay Sándor* közlése szerint 1389 előtt a mai kastély északnyugati-északi és keleti szakaszán állhatott a királyi udvarnokok ispánjának háza és kiszolgáló építményei. A Tapolca-patak teraszán a Garaiak erősséget építettek az ott talált épületek felhasználásával, amely U alakját 1480-1520 között nyerte el. A bejárat kelet felől lehetett, déli oldalán kőfal határolta, amit várarak vett körül. Az árkot a Tapolca-patak és Bakony-ér egykori mocsaras területén lévő tó vizével töltötték fel. A vár külső föld-fa szerkezetű palánk védműve *Ilon Gábor* kutatásaival vált ismertté. 1594-ben a dunántúli végvárrendszerhez tartozó Pápát a törökök elfoglalták. A pápai uradalom 1626-ban került az Esterházyak fraknói ágá-

nak kezére. A várkastély, a templom s a város nagy része még ebben az időben leégett. Esterházy Miklós nádor 1630-ban fiának, Lászlónak adta át a várat, ekkor készült az első várleltár, szövege nem maradt fenn. 1639-ben a másik fiú, István kapta meg a várat, ekkor nagyon részletes inventárium készült, amelyet ismerünk. A törökök elfoglalták a pápai várat is, s a vár felszabadítása után sok helyreállítani-való volt. Közeliítőleg beazonosítható, mekkora kiterjedésű volt az épület, milyen funkciókkal bírt. Érdekes adat, hogy már üvegezett ablakai voltak még az istállóknak is. Az 1648-as várleltár alapján úgy tűnik, hogy a XVI. században kiépített palotaszobák változatlanul maradtak, a régi vár hadi falai ekkor még álltak. 1651-ben Esterházy Pál lett a pápai várkapitány, majd 1662-ben testvére, Ferenc lett Pápa ura. Az 1694-es várleltár arról tájékoztat, hogy a nyugati szárnyat továbbépítették. Az 1796-97-es várleltár már egészen precíz. A helyiségek számozott ajtajaival beazonosíthatók a funkciók, s igen érdekes adalékokkal szolgál a ma már csak töredékesen ismert burkolatokról, nyílászárókról, berendezésekről és bútorokról. A szobákhoz téli üvegezett ablak és zsalugáter tartozott, a falakat aranyozott tölgyfa lambéria burkolta, aminek nagy

Világításmodell (Pintér Tamás – Haasz Ferenc)

